

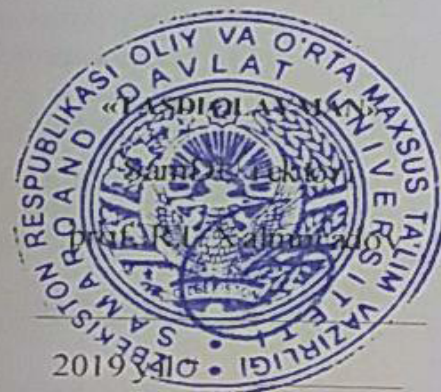
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№__BD-5120300-1.10

2019 yil “__” _____

«XRONOLOGIYA VA METROLOGIYA» FANIDAN
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100 000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	130 000 – Tarix
Ta'lim yo'nalishi:	5120300 - Tarix

Samarqand – 2019

Fanning o'quv dasturi ishchi o'quv rejaga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

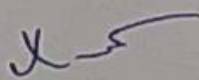
Abriev R.B.- SamDU arxeologiya kafedrasi o'qituvchisi

Taqrizchi:

Xolmatov N.O'. SamDU "Arxeologiya" kafedrasi dosenti, t.f.n.

Fanning o'quv dasturi Samarqand davlat universiteti tarix fakulteti «Arxeologiya» kafedrasining o'quv – uslubiy kengashining 2019 yil __avgustdagi majlisi __son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

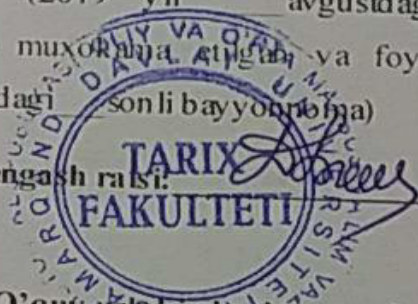
Kafedra mudiri:

dots. Xolmatov N.U.

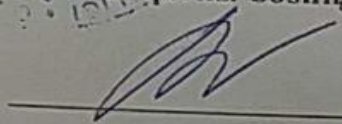
Fanning o'quv dasturi Samarqand davlat universiteti tarix fakulteti o'quv-uslubiy kengashida (2019 yil __avgustdagi __sonli bayyonnoma) va Fakultet kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2019 yil __avgustdagi __sonli bayyonnoma)

Fakultet kengash raisi:

dots. Djo'raqulova D.M.

Kelishildi: O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

Aliqulov B.

Kirish

Xronologiya va metrologiya yordamchi tarix fani bo'lib, tarixning ajralmas bir qismi. Fan insoniyat paydo bo'lgan davrdan boshlab hozirgi paytgacha tabiat hodisalari asosida vujudga kelgan vaqt hisobi, yil, oy, kunlar to'grisida ma'lumot beradi. Kalendar tuzilishi oy, oy-quyosh va quyosh kalendarlari organiladi. Fanning ikkinchi qismi esa o'lchovlar ya'ni og'irlik, uzunlik, yuza va boshqa o'lchovlar haqida tushuncha beradi.

Vaqt hisobi, kalendarlar va olchovlar o'tmishimiz, bugunimiz bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa tarixchilar bular haqida to'liq ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak.

Xronologiya va metrologiya fani quyidagi muammolarni o'rganadi:

- vaqt haqida tushuncha, oy, oy-quyosh va quyosh kalendarlari.
- qadimgi Xitoy, Turk, Mo'g'ul, Hind, Misr va mayya kalendarlari
- qadimgi Mesopatamiya, yaxudiyalar, ruslar, armanlar va Gruzinar kalendarlari
- Hijriy yil hisobi, qadimgi Yunoniston va Rim kalendarlari
- Grigoryan kalendarining ahamiyati, jahon kalendarlari
- Yevropa va Amerika xalqlarining yangi va hozirgi og'irlik, uzunlik olchovlari.
- Osiyo xalqlarining qadimiy o'lchovlari va zamonaviy o'lchovlar.

Fan bo'yicha talabalarning bilimga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar

«Xronologiya va metrologiya fani» o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

- Xronologiya va metrologiya fani kursining maqsad va vazifalari, fani tarixning ajralmas bir qismiligi. Fan insoniyat paydo bo'lgan davrdan boshlab hozirgi paytgacha tabiat hodisalari asosida vujudga kelgan vaqt hisobi, yil, oy, kunlar to'grisida ma'lumotlar nazariyasini *bilishi* kerak;

- Talaba tarixiy ma'lumotlarni xolis, tarixiylik asosida tahlil qilishi, tarixiy manba va tadqiqotlarni xolis, mustaqil tadqiq qilishi, kalendar tuzilishi oy, oy-quyosh va quyosh kalendarlari organiladi. Fanning ikkinchi qismi esa o'lchovlar ya'ni og'irlik, uzunlik, yuza va boshqa o'lchovlar haqida tushuncha beradi.

Vaqt hisobi, kalendarlar va olchovlar o'tmishimiz, bugunimiz bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa tarixchilar bular haqida to'liq ma'lumotlar haqidako'nikmalariga ega bo'lishi kerak;

- talaba mustaqil Xronologiya va metrologiya fani xususiyatli jihatlarini ilmiy jihatdan o'rganishi, tarix bilimlarini rivojlanishi va o'zgarishlarini aniqlovchi omillar, tarix bilim, tarix fanidagi izchillik, tarix fanida xronologiya va metrologiyaning vujudga kelishiga oid *malakalariga ega bo'lishi* kerak.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

Xronologiya va metrologiya fani tarixning barcha va asosiy yordamchi va maxsus fanlari bilan bog'liq. Fan vaqt va olchov bilan bogliq bolganligi uchun boshqa fanlar, ayniqsa, astronomiya, filologiya, matematika, geografiya bilan chambarchas bog'liq.

Fanning ishlab chiqarishdagi o'rni

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 - yil 27 - iyulda «O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi tarix instituti faoliyatini takomillashtirish to'g'risida»gi qarorida O'zbek xalqi va uning davlatchiligini tarixini xolisona o'rganishning ilmiy asoslarini shakllantirish, tadqiqotlarni zamonaviy talablar darajasiga ko'tarish, davlatchiligi haqqoniy tarixini tarixiy manbalar, asarlar, tadqiqotlar asosida o'rganish vazifasi belgilangan. Ularni tadqiq qilish, o'rganish orqali ko'plab ma'lumotlarni qo'lga kiritishimiz mumkin.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning tarixiy fanlarni o'zlashtirishlari uchun o'qitishning ilg'or usullari foydalanish, yangi informatsion - pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, ma'ruza matnlari, tarqatma materiallar, elektron materiallar, virtual stendlar, jadvallardan foydalaniladi.

Dasturda berilgan mavzular ma'ruza, seminar shaklida olib boriladi. Shuningdek, fanning dolzarb masalalari mustaqil ish sifatida talabalarga o'zlashtirish uchun beriladi. Fan zamonaviy pedagogik texnologiyaning «bumerang», «aqliy hujum» singari uslublari orqali darslar olib boriladi.

Ma'ruza mashg'ulotlari

Xronologiya fani, shakllanishi va taraqqiyoti. Vaqtning dastlabki o'lchov birliklari

Kursning maqsad va vazifalari. Tarixiy va astronomik xronologiya. Yevropada xronologiya fanining vujudga kelishi va taraqqiyoti. O'rta Osiyo olimlarining xronologiya rivojlanishiga qo'shgan hissasi. Hafta va uning dastlabki shakllari. Sutka va uning dastlabki shakllari. quyosh va yulduz sutkalari va ularning uzunligi. Dastlabki soatlar va ularning qo'llanilishi. Misr qum va suv soatlari. Qadimgi Bobil quyosh soati. Zamonaviy soatlar.

Kalendarlar va ularning turlari

Kalendar atamasi. Kalendar yili. Tropik yil va kalendar yili. Vaqtning tabiiy va sun'iy birliklari. quyosh kalendar va uning uzunligi. Oy kalendar. Oy fazalarining izgarishi. Oy-quyosh kalendar. Oy-quyosh kalendaridagi Kleostada, Meton, Kalipp, Gipparx tsikllari.

Sharq mamlakatlari quyosh, oy, oy-quyosh kalendarlari

Qadimgi Eron kalendar. Yazdigird III kalendarining joriy etilishi. Umar Xayyom kalendar. Qadimgi Misr kalendar. Qadimgi Hind quyosh, oy va oy-quyosh kalendarlari. Saka kalendar. qadimgi hind kalendar eralari. Qadimgi arablarda yil hisobi. Qadimgi arab oy kalendar. V asrda arablarning oy-quyosh kalendariga itishi. «VIII asrda oy kalendarining qo'llanilishi. Mesopotamiyada ishlatilgan kalendarlar. Turkiyada qo'llanilgan kalendarlar. qadimgi Xitoy kalendar. Sharqiy Osiyo mamlakatlari kalendarlaridagi 60-yillik tsiklning qo'llanilishi.

Qadimgi Rim, Gretsiya kalendarlari. Yuliy Sezarning kalendar islohoti

Qadimgi grek kalendarlari. Qadimgi grek kalendarlarida o'n uchinchi oyning joriy etilishi. Qadimgi Gretsiyada Olimpia yil hisobining qo'llanilishi. Qadimgi Rimda kalendarlar. Eramizda avvalgi VIII asrda qadimgi Rimda qo'llanilgan Romul Oy kalendar. Eramizda avvalgi VII asrda Numa Pompiliyning kalendar islohati. «Numa yili»ning uzunligi. Eramizda avvalgi V asrda Rim oy-quyosh kalendarining tuzilishi. Eramizdan avvalgi 46 yilda Yuliy Sezarning buyrug'iga ko'ra Sozigen tomonidan yangi kalendarning tuzilishi.

Mayyalar va slavyan xalqlari kalendarlari

Slavyan xalqlari kalendarlari. X asrda qadimgi Rusda Yuliy kalendarining kirib kelishi. Qadimgi Rusda ishlatilgan kalendar eralari. XVII asrda Petr I ning kalendar islohati. XIX asrda Rossiyada Grigoriy kalendarini qabul qilishga qaratilgan harakatlar. Mayyalarda yil hisobi. Diego de Landaning «Yukatandagi ishlar» asarida mayya kalendarlari haqidagi ma'lumotlar. «Tun», «Xaab» va «TSolkin» yil hisoblari.

Hijriy yil hisobi

Hijriy-qamariy yil. Hijriy - qamariy yil oy nomlari va ularning ma'nolari. Hijriy - qamariy yilni Grigoriy kalendar yiliga va Grigoriy kalendar yilini hijriy-qamariy yilga aylantirish formulalari. Hijriy - shamsiy yil hisobi. Hijriy - shamsiy kalendar oy nomlari. Hijriy - shamsiy kalendar yili.

Kavkaz xalqlari kalendarlari

Qadimgi Arman oy - quyosh kalendar. Arman kalendar erasi. XV-XVI asrlarda Dionisiy erasining qabul qilinishi. Arman kalendar erasi yilini Yuliy kalendar yiliga aylantirish formulasi. Qadimgi Gruzin quyosh kalendar. Gruzin kalendar eralari. «Xronikon» yil hisobi. «Xronikon» yil hisobini aniqlash formulasi. XIX asrdan Dionisiy erasining qo'llanilishi.

Eralar va ularning turlari

Tarixiy-siyosiy, afsonaviy va diniy eralar. Olimpiada erasi va uning qo'llanilishi. Konsullar bo'yicha yil hisobi. «Rimga asos solinishi erasi». Nabonassar erasi. Avgust erasi. Diokletian erasi. Milodiy yil hisobi. Ahmad al - Farg'oniyning va Abu Rayhon Beruniyning asarlarida eralar to'g'risidagi ma'lumotlar.

O'rta Osiyoda qo'llanilgan kalendarlar

Zardusht quyosh kalendar. VII asrda Zardusht quyosh kalendarining isloh qilinishi. Xorazm quyosh kalendar. Abu Rayhon Beruniyning «Osor - ul boqiya» asarida Xorazm quyosh kalendar haqidagi ma'lumotlar. Muchal kalendar. Mahmud Qoshg'ariyning «Devonu lug'otut turk» asarida muchal kalendar haqidagi ma'lumotlar. XX asrda O'zbekistonda qo'llanilgan kalendarlar.

Grigoriy kalendarining qabul qilinishi

Yulian kalendaridagi kamchiliklarning 1324 - yilda Vizantiyalik olim Nikifor Grigora tomonidan aniqlanishi. 1414 - yilda kardinal Per d A'li tashabbusi bilan kalendar masalasining muhokama qilinishi. XVI asrda Yuliy kalendar masalasi Lateran va Triden soborlari qrib chiqilishi. 1582 - yilda Rim papasi Grigoriy XIII ning buyrug'i bilan kalendar islohoti bo'yicha maxsus komissiyaning tuzilishi. Komissiya tomonidan Luiji Lilio loyihasining taqdim qilinganligi. Kalendar loyihasining papa Grigoriy XIII tomonidan qabul qilinganligi. Qabul qilingan loyihadagi tuzatishlar. Grigoriy kalendaridagi kabisa yillari. Grigoriy kalendarining asta-sekinlik bilan XVI-XX asrlarda umumyevropa kalendar sifatida qabul qilinishi. Dunyoning boshqa hududlarida Grigoriy kalendarining qabul qilinishi.

Zamonaviy kalendarlar loyihalari. Vaqt mintaqasining vaqtni hisoblashdagi o'рни

O'n uch oylik kalendar loyihalari. Grigoriy kalendaridagi kamchiliklar. XVIII asrning oxirlarida M.Armelinning kalendar loyihasi. 1834 yilda

Mastrafonining kalendar loyihasi. XX asrda «abadiy kalendar»ni tuzish uchun olib borilgan harakatlar. 1923 - yilda Millatlar Ligasida kalendar islohati yuzasidan olib borilgan ishlar. O'n uch oylik kalendarining kamchiliklari. O'n ikki oylik kalendar loyihalari. Mahalliy va mintaqa vaqti. Vaqt mintaqalari. O'zbekistonda mintaq vaqti. Grinvich meridiani. Dekret vaqti. Vaqt xizmati.

Metrologiya fani va vazifalari. Tarixiy metrologiya

Metrologiya va uning vazifalari. Metrologiya fanining rivojlanishi va uning taraqqiyoti. Metrologiya va tarixning boshqa yordamchi fanlari. O'rta Osiyoda metrologiyaga oid olib borilgan tadqiqotlar. Metrologiya fanining manbalari. Tarixiy metrologiya. Xalqaro o'lchov birliklarining qabul qilinishi.

Qadimgi Sharq davlatlari o'lchov birliklari. O'rta Osiyo davlatlarining o'lchov birliklari.

Qadimgi Sharq mamlakatlari uzunlik, og'irlik, maydon o'lchov birliklari. Qadimgi Sharq mamlakatlari pul birliklari. qadimgi Sharq va mamlakatlari o'lchov birliklari manbalari. O'rta Osiyoda qo'llanilgan dastlabki o'lchov birliklari. O'rta asrlarda ishlatilgan o'lchov birliklari. O'rta Osiyo o'lchov birliklarining turli shaharlarda turlicha qiymatga ega ekanligi. Zargarlar tomonidan ishlatiladigan o'lchov birliklari. Buxoro amirligi, Qo'qon va Xiva xonliklarida ishlatilagan pul birliklari.

O'rta asrlar, yangi va eng yangi davr Yevropa o'lchov birliklari.

XVIII-XIX asrlarda o'lchov birliklari holati. Yevropa o'lchov birliklarining asosiy manbalari. Yevropa davlatlarining asosiy pul birliklari. Xalqaro o'lchov birliklari haqida tushuncha. Metrik o'lchov birliklarining xalqaro o'lchov birligi sifatida qabul qilinishi. Metr va qilogramm etalonlarining qabul qilinishi. Xalqaro metrologik tashkilot va uning vazifalari. Mustaqil O'zbekistonda metrologiya fani taraqqiyoti.

Amaliy mashg'ulot

Xronologiya fanining vujudga kelishi va taraqqiyoti. Vaqtning dastlabki o'lchov birliklari. Kalendar va uning turlari. SHarq mamlakatlari kalendarlari. Slavyan xalqlari kalendarlari. Hijriy yil hisobi. Kavkaz xalqlari kalendarlari. Qadimgi Rim va Gretsiya kalendarlari. Yulian kalendari. Yuliy Sezarining kalendar islohoti. Eralar va ularning turlari. Grigoriy kalendarlarining joriy etilishi va zamonaviy kalendar loyihalari. Grigoriy kalendarlarining joriy etilishi. Xronografiya. Umumjahon kalendari loyihalari. Vaqt mintaqasining vaqt hisoblashdagi o'rni. Metrologiya fani va vazifalari. Tarixiy metrologiya. Qadimgi Sharq davlatlari o'lchov birliklari. O'rta asrlar, yangi va eng yangi davr Yevropa o'lchov birliklari. O'rta Osiyo davlatlarining o'lchov birliklari

Mustaqil ishlarni tashkil etishning shakli va mazmuni.

Darslik va o`quv qo`llanmalarining (ularning to`la ta`minlanganligi taqdirda) boblari va mavzularini o`rganish. Tarqatmamateriallar bo`yicha ma`ruza qismlarini o`zlashtirish. O`qitish va nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizmlari bilan ishlash. Fanning boblari va mavzulari ustida ishlash.

Xronologiya - metrologiya fani o`rgatish jarayonida talabalarning tarixiy bilimlarni takomillashtirish ularni taxlil qilish va tarixiy xulosalar chiqarishini o`rgatadi. Talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog`liq holda fanning muayyan boblari va mavzularini chuqur o`rganish zarur.

MUSTAQIL TA'LIM MAVZULARI

1. Qadimgi Xitoy kalendari.
2. Qadimgi Hind kalendari.
3. Qadimgi Misr kalendari.
4. Qadimgi Mesopotamiya kalendari.
5. Qadimgi yahudiy kalendari.
6. Qadimgi Yunon va Rim kalendari.
7. Fransuz Respublikasi kalendari.
8. Umar Xayyom kalendari.
9. Eralar.
10. Soat mintaqalari.
11. O`rta Osiyoning qadimgi o`lchov birliklari.
12. Slavyan o`lchov birliklari.
13. Zamonaviy o`lchov birliklari.
14. Metrologiya-tarixiy metrologiya.
15. Metrologiya-Yordamchi tarix fani
16. Metrologiya-Qadimgi xitoy o`lchov birliklari
17. Hindiston- Qadimgi hind kalendari
18. Misr-Qadimgi misr kalendari.
19. Misr-Qadimgi misr kalendari
20. Qadimgi Misr kalendari va Yulian kalendari o`rtasidagi farqlar.
21. Turk va arab davriyligi to`g`risida mualliflar.
22. Qadimgi Rimdagi bozor va bayram kunlari.
23. Umar Xayyom kalendarining o`ziga xos xususiyatlari.
24. Qadimgi Misrda eralardan foydalanish
25. Misr kalendaridagi qo`shimcha kunlar.
26. SHarqda qo`llanilgan quyosh kalendarlari.
27. Xitoy kalendaridan o`ziga xos jihatlari.
28. Yapon kalendarlari
29. Xitoy mavsumiy qishloq xo`jaligi kalendari
30. SHarqiy Osiyo mamlakatlari kalendarlaridagi "fazoviy tarmoq"lar.
31. Abu Rayhon Beruniyning asarlarida hijriy yil hisobiga oid ma`lumotlar.
32. Kavkaz xalqlari qo`llagan kalendarlar
33. Qadimgi Rusda dastlab foydalanilgan vaqtning dastlabki o`lchov birliklari.
34. Slavyan xalqlari kalendarining o`ziga xos jihatlari.

35. Mayya kalendarlaridagi davriylik.
36. Grigoriy kalendarining umumYevropa kalendarı sifatida qabul qilinishi.
37. Jadvalli kalendarlar. Formulali kalendarlar. Mexanik kalendarlar.

DARSLIK VA O'QUV QO'LLANMALAR RO'YXATI

Asosiy darslik va o'quv qo'llanmalar

1. Klimishin.I.A. Kalendar i xronologiya. -M.: Nauka. 1990.
2. Pronshteyn A.P., Kiyashko V.YA. Xronologiya. -M.: Vishaya shkola. 1981.
3. Qodirov A. Vaqt va kalendar. -T.: O'zbekiston. 1977.
4. Raxmonqulova Z. Xronologiya.-Toshkent: A.Navoiy, 2006.

Qo'shimcha qo'llanmalar

1. Karimov I. Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q. -T.: SHarq.1998.
2. Abdurahmonov A. Saodatga eltuvchi bilim. I-II kitob. -T.:Movarounnahr.2003.
3. Ahmedov A. Ahmad Al -Farg'oniy. -T.: O'zbekiston Milliy entsiklopediyasi. 1998.
4. Bakulin P.I., Blinov N.S. Slujba tochnogo vremeni. -M., 1968.
5. Barinov V.A. Vremya i ego izmerenie. -M., 1949.
6. Berejkov N.G. Xronologiya russkogo letopisaniya. -M., 1963.
7. Volkov B. O tochnosti v xronologii // Istoricheskiy jurnal, 1939,№2.
8. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. -T.:Fan. 1960.
9. Ivanovskiy M. Vchera, segodnya, zavtra. -L., 1958.
- 10.Idelson N.I. Istoriyakalendarya //Etudi po nebesnoy mexanike.-M.: Nauka. 1976.
- 11.Ismoilova YU. At -Tabariy vaqt o'lchovi tartiblar haqida // SHarqshunoslik. 1992.№3.
- 12.Irisov A. Beruniy va Hindiston.-T.,1963.
- 13.Kalendarnieobichai i obryadi narodov Vostochnoy Azii.Noviy god.-M.: Nauka. 1985.5
14. Kari-Niyazov T.N. Astronomicheskaya shkola Ulugbeka. -M.: AN. 1950.
15. Landa D. Soobheniya o delax v YUkatane. Perevod, vvodnaya statya i primechaniya YU.V.Knozorova. -M., -L., 1955.
16. Mamadazimov M. Ulug'bek va uning rasadxonasi. -T.: O'zbekiston. 1994.
17. MamadazimovM., Ilyosov S. Malikshoh erasi // Fan va turmush. 2004. №4 -5. 43 b.
18. Matvievsкая G.P., Rozenfeld B.A. Matematiki i astronomi musulmanskogo srednevekovya i ix trudi (VIII-XVII vv). T.II .-M., 1983.
19. Muhammad ibn Muso al -Xorazmiy. Tanlangan asarlar. Matematika. Astronomiya. Geografiya. Kirish maqolalari, tarjima, izohlar va ko'rsatkichlar muallifi A.Ahmedov. -T.,1983.
20. Mcherlidze G.L. Xronologiya v drevnegruzinskoy istoricheskoy literature

- (V-XIV vv). -Tbilisi., 1963.
21. Neygebauer O. Tochnie nauki v drevnosti. -M.: Nauka. 1968.
 22. Umar Xayyom. Navro'znoma.Tarjimon Urfon Otajon. -T.: Mehnat. 1990.
 23. Polak I.F. Vremya i kalendar. -M.: Fizmatgiz. 1959.
 24. Ribakov B.A. Kalendar drevnix slavyan // Nauka i jizn. 1962.№9.
 - 25.Xauz D. Grinvichskoe vremya i otkritie dolgoti. -M.: Mir. 1983.
 - 26.Xokins J. Razgadka tayni Stounxendja. -M.: Mir.1966.
 27. Sibo'lskiy V.V. Sovremennie kalendari stran Blijnogo i Srednogo Vostoka: Sinxronisticheskie tablitsi i poyasneniya. -M.: Nauka. 1964.

INTERNET SAHIFALAR:

1. http://www.Gov.uz/ru/courts/publik_office.shtml
2. <http://www.parliament.Gov.uz>
3. <http://www.uz/uzc/catalogue/offset/180>
4. www.press-service.uz
5. www.Gov.uz.
6. www.senat.uz
7. www.stability.uz.
8. www.search.uz/eng.
9. www.Tashkent.ORG/uzland
- 10.www.uzbekworld.com.
- 11.www.iscs.uz/rus/vibori_2010/uzbekiston_respublikasida_saylovlar_...
- 12.www.iscs.uz/rus/vibori_2010/siyosiy_partiyalarning_vakolatli_vak...
- 13.[http:// history.hanover.edu/texts.htmouy](http://history.hanover.edu/texts.htmouy)
- 14.<http:// english www. hss. cmu. Edu/history>
- 15.<http:// www.ukans.edu/history/vl/>
- 16.<http:// www.lib.byu.edu/-rdh/www//>
- 17.<http:// classics.mit.edu>.
- 18.<http:// www.washlaw.edu/forint//>
- 19.<http:// www.yole.edu/Lawweb/avolon.htm>

